

МЭДЭЭЛЛИЙН ТЕХНОЛОГИЙН ХЭЛ ШИНЖЛЭЛИЙН АСУУДЛУУД

Гадаадад байгаа
Монгол мэргэжилтнүүдийн
ЗУНЫ ЛЕКЦ -2010
2010 оны 7 сарын 23
Лекцийг ивээн тэтгэгч МИСКО ХХК

- ▣ АНУ-ын Төрийн Департаментийн Гадаад Харилцааны Дээд Сургуулиас ирсэн хүсэлт буюу Сычуаны газар хөдлөлт – 2008 он

Мэдээллийн технологийн хэл шинжлэлийн асуудлууд

- ▣ Мессэж (SMS)
- ▣ Чат
- ▣ И мэйл
- ▣ Онлайн тоглоом
- ▣ Блог

Санаа зовох асуудлууд

- ▣ Монгол хэл мөхлийн ирмэгт хүрээд байна.
- ▣ Блогчид эх хэлээ эвдэж байна.
- ▣ Will the English-dominated Internet spell the end of other tongues? (Jim Erickson 'Cyberspeak: the death of diversity', Asiaweek, 3 July 1998, 15)
- ▣ A major risk for humanity (Jacques Chirac)

Мэдээллийн шинэ технологи гарах бүрийд

- ▣ 15-р зуунд ном хэвлэлийг Сатаны бүтээл, хорт муу санааг тархааж, нийгэм, ёсзүй гэж юм үгүй болно гэж үзэж байв.
- ▣ Пап 4-р Александр 1501 онд шашны бус ном хэвлэхийг хориглох шийд гаргаж байлаа.
- ▣ Телеграф, телефон, радио, телевиз бүгд эсэргүүцэлтэй тулгарч байсан.
- ▣ Телеграф гэр бүлийг үгүй хийж, гэмт хэргийг өөгшүүлнэ.

**Радио, телевизийн хэлшинжлэл
дэх сөрөг, эерэг тал**

- ▣ ЭЕРЭГ: Үндэсний утга зохиолын хэл – Баримжаа аялгуу
- ▣ СӨРӨГ: Нутгийн аялгуу, ялгааг арилгах

**Харилцааны маш чухал
хэрэглүүр болох нь**

- ▣ Өдөрт зөвхөн Мобиком компанийн сүлжээгээр 13-15 сая мессэж илгээгддэг.
- ▣ Гадаад улсад 200 мянга гаруй монголчууд аж төрж байна.

Авиаг тэмдэглэх 2 үндсэн хандлага

- ▣ Кирилл үсгийг латинчлах албан ёсны стандарт байдаг.
- ▣ Romanization of Mongolian Cyrillic alphabetical characters. Standard of Mongolia, *MNS 5217 : 2002, code 01/140/10*

Үсгийг хэлбэрээр нь орлуулах нь

- ▣ ... komputep fopmatlaad ogooch...
- ▣ Tany congolt buruu baina...
- ▣ ... vvriin gegeen tuyatai uraldan...
- ▣ Er ni vndesnii vzel, vndesnii baxarxal gej yu yum be??? Xezee vvccen ed ve? Xedii boltol orshin togtnox eoctoi yum be?

Ео - ec

Аяндаа цэгцрэх тогтолцоо

Дэг ёс нь хамгийн хялбар төсөр байхаар байгалийг бүтээх боломжийг дээд тэнгэр бурхан заавал ашигласан байж таарна” гэж суут эрдэмтэн Альберт Эйнштейн нэгэнтээ хэлсэн байдаг. Энэ нь байгальд учир холбогдолгүй юм гэж үгүй, харин ч дээд зэргээр төгөлдөржсөн зүй тогтолтой, зарах эрчмээс эхлээд туулах зам хүртэл аливаа зүйлс хамгийн хэмнэлттэй байх зарчим үйлчилдэг, аль нэг шалтгаанаар тогтворгүйжсэн систем эргэж төлөвших юм уу өөр дүр төрхийг олох байдлаар цэгцрэх нь гарцаагүй болохыг томъёолсон хэрэг юм”

“Аяндаа цэгцрэх тогтолцоо, түүний эргэн тойронд”, УБ, 1998

ТОДОРХОЙ ЖИШЭЭ

- ▣ *Nzda 1j bwal sawach texu*
- ▣ *My utasni msj ru n orxor dugar.h n dor on sarn bish irsh msj m gardg bolchxj. Bs report irexe bolchxj yaj yanzlah u mdx u*
- ▣ *O'mend yu bn da oglo nadru yah gj zalgasi*
- ▣ *Nz ni zah dr bn. Chi ochd bje*
- ▣ *Daird irdg zaly nasyg*
- Darsar bish hairar dar*
- Dardan bdgui amidarlyn jamyg*
- Dagj bish sorj amidrara*

Бага энергийн зарчим, онч дохионы зарчим

▣ *Nzda 1j bwal sawach texu*

20 тэмдэгт

▣ Найздаа нэгж байвал саваач, тэгэх үү?

32 тэмдэгт

Хэлний онцлогуудаас

▣ Гийгүүлэгч бол үгийн араг яс, эгшиг түүнийг амилуулагч
Bn, nz, dr, ygd, sn, gsn, hchl, msj

Англи – dctnry, kybrd, pls

▣ Эхний үеэр нь товчлох

Sur, mar, o' mend, so sa

(НЯ-БО, МОНЦА МЭ)

Англи – App, aweso, boyf, pat

Англи хэлэнд эхний үсгээр товчлох нь элбэг:

ASAP, atm, lol, omg, tc - take care

(ЯТОЛ)

▣ Англи үгээр товчлох
Today, sorry, bye, no, my

▣ Рэбус: t1, 1j, u

CUL8R – see you later, GR8 – great, 10ks – thanks
?4U – I have a question for you.

▣ Pictogram

I <3 u

▣ Урт эгшгийг богино болгон товчлох

Sawach, dairad (av – aav, ul – uul гэж товчлохгүй)

▣ Хэлзүйн хэлбэрүүдийг товчлох

-чих + сан = -tsan

-аад + л = -aal

-ж + байна = -jaina, -jeene, -jiine

-ж + байсан = -jeesen,

-даг + юм = -diin

-сан + юм = -siin

-х + вэ = -hav, -huu

-на + шvv + дээ = -iishd, -iishdee

Харьяалахын тийн ялгал

.n, -n

Заахын тийн ялгал

.g, -g

- ▣ Богино боловч сэтгэлийн хөдөлгөөнийг сайтар илэрхийлж чаддаг

Angiaraa uulzah yumsaaaaaaaaaaaaaaaaan.
Shaaaaaaaaal durgui hurchihlee.

Том үсгээр бичих нь хашгирах.

EMOTICON = Emotion +Icon

19-р зуунд анх бичигдсэн байдаг.

Scott Fahlman, 1982.09.19 (Carnegie Mellon University)

I propose that the following character sequence for joke markers: :-)

Read it sideways. Actually it is more economical to mark things that are NOT jokes, given current trends. For this, use :- (SHIFT ????????????????

- ▣ LOL - Laughing out loud
- ▣ LOLH - Laughing out loud hysterically
- ▣ LOLWTF - Laughing out loud (saying What a freak?)
- ▣ LOTI - Laughing on the inside
- ▣ LQTM -Laughing quietly to myself.
- ▣ LSHMBH - Laugh so hard my belly hurts
- ▣ ROFTL - Rolling on the floor laughing
- ▣ ROFTLUTS - Rolling on the floor unable to speak.

КОНТЕКСТ

1. Хэлний контекст

LOL – Lots of love.

2. Бодит байдлын контекст

Hi. Ud ta 2 sn u, manaid heze ireh gejiin.

**БАГА ЭНЕРГИЙН ЗАРЧИМ vs САНААГАА
ОЙЛГУУЛАХ ЁСТОЙ**

Харилцааны соёлтой бас холбогдоно

- ▣ И мэйл-ийг кириллээр бичих үү, латинаар бичих үү?
- ▣ Блогийн асуудал тусдаа нэг томоохон сэдэв.

John Humphry

“I h8 txt msgs: How texting is wrecking our language”,
2007.09.27

“vandals who are doing to our language what Genghis khan did to his neighbors 800 years ago. They are destroying it: pillaging our punctuation; savaging our sentences; raping our vocabulary. And they must be stopped.”

David Crystal

“2b or not 2b?”, Guardian Unlimited, 2008.07.05

Дэг ёс нь хамгийн хялбар төсөр байхаар байгалийг бүтээх боломжийг дээд тэнгэр бурхан заавал ашигласан байж таарна” гэж суут эрдэмтэн Альберт Эйнштейн нэгэнтээ хэлсэн байдаг. Энэ нь байгальд учир холбогдолгүй юм гэж үгүй, харин ч дээд зэргээр төгөлдөржсөн зүй тогтолтой, **зарах эрчмээс эхлээд туулах зам хүртэл аливаа зүйлс хамгийн хэмнэлттэй байх зарчим** үйлчилдэг, аль нэг шалтгаанаар тогтворгүйжсэн систем эргэж төлөвших юм уу өөр дүр төрхийг олох байдлаар цэгцрэх нь гарцаагүй болохыг томъёолсон хэрэг юм”

Анхаарал тавьсанд баярлалаа

Харилцах хаяг:

Др.Мягмарын Саруул-Эрдэнэ

И-мэйл: saruulerdene@yahoo.com